

(Ne)prijetna resnica

Kolesarji so med nami

Besedilo: **Borut Peršolja**

Tudi gorniška skupnost se – že stoletje in več – demokratično vzpostavlja prek razlik med različnimi skupinami obiskovalcev gora (danes izgleda, da obstajajo največje razlike v odnosu do vrhunskega alpinizma in gorskih kolesarjev). Če želimo spoštovati drug drugega, je treba dosledno uveljaviti zlato pravilo društvenega poslanstva: vsakomur naj bo omogočen poln osebnostni gorniški razvoj (s spremljajočimi pogoji življenja). Zgolj skupnost, ki vidi razvoj slehernega posameznika in kateregakoli društva kot nekaj izjemno vrednega za gorništvu, je demokratična skupnost.

Spomin na minule dni

V še ne tako davni preteklosti smo bili gorniki v enakem položaju kot danes gorski kolesarji. Še sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja so bile številne lovske poti rezervirane in "zaprte". V sredini devetdesetih so plezalce in naključne gorniške obiskovalce kamenjali na Kraškem robu. Naj spomnim, da smo bili v planinski organizaciji sami dovolj zreli, da smo se že pred natanko petindvajsetimi leti odločili, da ne bomo gradili novih planinskih koč in poti. Tega ni takrat prepovedovala nobena zakonodaja. Gorništvu je bilo – zaradi negativnih vplivov množičnosti – treba nadeti lastno uzdo, saj njegova svoboda ni brezmejna. In če že segam v zgodovino: tudi gorsko kolesarjenje ni nekaj novega, prej tradicionalnega. Kolesa so bila na primer sestavni del prvih gorskoreševalnih mošttev v slovenskih gorah, pa tudi marsikateri gornik/alpinist je že zdavnaj gonil kolo (celo v Alpe, da se je čim ceneje povzpел na primer na Mont Blanc), saj je bil to odličen trening. Iz dnevnikov himalajskih odprav izhaja, da so kolesa prišla prav na palubi čezoceanske ladje na dolgi vožnji v Azijo, pa tudi v Katmanduju, ko se je čakalo na začetek pristopnega marša.

Pot je, so pa tudi sledi kolesarske gume

Nekaj stvari je, ki jih ne maram pri problematiki gorskega kolesarjenja oziroma – če sem natančnejši – pri njegovih vnetih zagovornikih. Gre za njihove zavajajoče trditve. Ne maram simboličnega pobiranja smeti na poteh, ki ga spremlja samovoljno in nezakonito urejanje teh poti! Ne maram, da se vpliv gorskega kolesa primerja z buldožerji namesto s požrešnimi avtomobili individualnih obiskovalcev gora (mednje sodimo vsi, tudi gorski kolesarji). Ne maram, da se startno črto prečka s pozicije moči za tirane manjšine, saj naj bi bilo gorskih kolesarjev veliko (če že ne kar v startu preveč). Ne maram, da se gorsko kolesarjenje razume kot rešitev za prometno problematiko, čeprav gre le za kapljo v gorsko morje ustreznega ravnanja. Ne maram, da gorski kolesarji spregledujejo težavo njihove hitrostne pojavnosti v prostoru in času (obljudene planinske poti ob koncu tedna). Zato je kampanja ZA gorsko kolesarjenje nenavadna. To ni kampanja za obilje in udobje, ampak za varčnost. To ni samo

Na Vršču Foto: Franci Horvat

kampanja za več, ampak tudi za manj svobode peš obiskovalcev gora. In kar je najbolj nenavadno, to ni kampanja samo proti peš obiskovalcem, ampak tudi PROTI njim samim (zaradi neučakane agresivnosti). Zato ni čudno, da razprava vse bolj spominja na kriminalko, v kateri je gorsko kolesarjenje nevaren in potencialen morilec, hodeči planinec žrtev, planinske poti pa neskončno polje obremenilnih dokazov.

Souporaba gorskega sveta

A celo ko sem najbolj nezaupljivo razpoložen, opazim številne prednosti te dejavnosti v naravi. Gorskih kolesarjev in primernih poti zanje ne bo zmanjkalo. S čim jim lahko pomagam(o)? Predvsem z usposabljanjem in ozaveščanjem vseh vpletenih strani ter z iskanjem uravnoteženega (pravnega) okvira delovanja. Prvi del je vožnja na dolge proge – trajalo bo leta in desetletja, da se bomo navadili drug na drugega, pri čemer bodo posamezniki vedno izstopali (v dobrem in v slabem). Glede okvira pa bo treba odgovoriti na več povezanih vprašanj. Eno od njih, na katerega morajo odgovoriti predvsem tisti, ki zagovarjajo gorsko kolesarstvo, je, ali so primerno organizirani, da lahko zagotovijo ustrezno vzdrževanje ali vsaj soudeležbo pri vzdrževanju planinskih poti. Ta trenutek je jasno, da je njihov delež pri tej strokovno, kadrovsko in finančno zahtevni nalogi predvsem promocijski.² Prebrisano in skoraj čez noč so leta 2007 postali statutarni del PZS in s tem – zaradi gorniške solidarnosti – svoj delež elegantno prevailili na društvene markaciste (in planinsko organizacijo v celoti).

¹ <http://www.imbbus.si/arhiv/2012/03/24/deseto-srecanje-v-planina.html>.

² <http://tkolitija.wordpress.com/2012/06/07/4-kramp-turca-v-litiji/>.

Raba rezultatov prostovoljnega dela

Gorsko kolesarstvo je tudi turistično (komercialno) zanimivo, zato ga turistični ponudniki veselo in pompozno oglašujejo (in se po drugi strani pritožujejo zaradi omejitev). Na čigav račun? Izdatno tudi na račun planinskih poti, za katere ponudniki ne pripevajo niti evra, si pa z veseljem izmislijo novo, senzacionalno tematsko pot, za katero dobijo evropska in druga javna sredstva, a hitro ostane brez skrbnika. Gorsko kolesarjenje je vpeto v izstrelitveni primež različnega (in ne pozabimo, v odlično zdravje uprtega in lepo propagando zavitega) kapitala. Gorništvu samo po sebi nikoli ni bilo komercialno izjemno zanimivo, modne muhe smo sprejemali zadržano (pa tudi s posmehom). Gorski kolesarji se zavzemajo za popolno odprtost prostora (narave) za svojo dejavnost. Omejitve bi bile samo izjeme, ki potrjujejo pravilo. V planinski organizaciji pa iz lastnih izkušenj vemo, da je edini zanesljivi način, kako omejiti – na primer – vplive planinskih koč na okolje, omejitev njihove velikosti oziroma zmogljivosti. Ta način vsebuje pristop "predvidi in zagotovi". Če je bila uporaba tega pravila v hribih kolikor toliko uspešna, zlasti to velja za planinske poti, pa se je na primer v dolinskem cestnem prometu izkazala za katastrofalno. S širjenjem prostora, ki je bilo na voljo cestarjem, smo v slovenski družbi poskusili zadostiti predvidenemu povpraševanju, a se je to povečalo, tako da je hitro zapolnilo odmerjeni prostor, s tem pa poskrbelo, da moramo spet zagotoviti več prostora in zadostiti novim cestam.

Je res kriva zabava?

V izhodiščih za gorsko kolesarjenje, ki jih je sprejelo Združenje planinskih organizacij alpskih držav (CAA), piše, da se "javni sektor s problemom srečuje z različnimi rešitvami glede na specifičnost dežele – od partnerskega prostovoljnega dogovora vseh udeležencev do striktno zakonske ureditve." Reinhold Messner je

še odločnejši: "Kolesarji naj se držijo poti, ki so jim namenjene. Upoštevati je treba, po katerih poteh se lahko s kolesom vzpenjajo in po katerih se lahko spuščajo. Uporaba gorskih koles v naravnem gorskem okolju samo zaradi športne zabave je neumestna." V planinski organizaciji (vsaj) zadnji dve leti iščemo rešitve, ki bi jih v političnem žargonu lahko imenovali sredinska opcija. V njenem okviru želimo uravnotežiti principa svobode in enakosti. V tekmovanju, ki ga omogoča svoboda, zmagojujejo močnejši nad šibkejšimi – v našem primeru se zdi, da naj bi zmagovali kolesarji nad pešci. Kaj je torej pomembnejše – enakost ali svoboda? France Bučar pravi, da je "svoboda prvobitnejša, kot gon jo pozna animalični svet, od tod se ohranja v človeku. Težnja k enakosti je pridobitev civilizacije in višje religiozno-moralne kulture. Toda kar je prvobitnejše, po navadi zmaga – družbe, nastale iz revolucijskih zahtev po enakosti, nazadnje razpadejo, težnja k svobodi je močnejša. Kako združiti svobodo in enakost, je namreč svojevrsna umetnost."

V hribih ni greha

Vsekakor je v dosedanji diskusiji premalo izmenjav mnenj na temo odprtosti oziroma zaprtosti vseh poti. Razen načelnih stališč in primerjav pravne ureditve drugih argumentov ni. Naj v razmislek postrežem z enim, ki se nanaša na negativen vpliv zlasti v obdobju pomladne ali dežne razmočenosti tal. Zaradi žlebičastega utora in razdrapane pnevmatike gorskega kolesa nastajajo v tleh drobne vdolbine. Te že ob prvem dežju postanejo plitve kotanje, ki delujejo kot zbiralnik vode. Ker so te vdolbine drobno razjedene, je delovanje vode na stene teh površin intenzivnejše, saj je večja tudi njihova specifična površina. Zato so linijski procesi, ki vodijo v erozijo na podlagi sprva drobnih žlebičev, precej intenzivnejši že od samega začetka kot na primer pri hoji.

Gorski kolesarji pravijo, da se je povečevala njihova neustrašnost,³ zato je – posledično – v njihovih nasprotnikih prisotna še zavist. Ni si težko predstavljati nekoga, ki se v potu svojega obraza peš spravlja k cilju, pa ga za hrbtom na tehnično dodelanem gorskem kolesu dohiteva sanjska mladenka iz športnega kataloga. Situacija je podobna tisti iz plezanja zaledenelih slapov na konicah derez, ko se nenadoma nekdo z Jezerskega pripelje na robnikih smučih z vrha mimo tebe. Jasno, da gredo planincem gorski kolesarji na živce. Psihologijo pa je treba nekoliko relativizirati, zato se novinarskemu zagovorniku v Poletu zapiše: "Veliko gorskih kolesarjev je tudi planincev ... To so civilizirani in kultivirani ljudje z odlično logiko in občutkom za soljudi." Ni pa jasno, so tisti z logiko in občutkom gorski kolesarji ali planinci ali šele presečna množica obeh?

Kakšno hitrost imajo gore?

Problematika gorskega kolesarjenja je tipična, odvija se v modernem kontekstu. Pripoved katerekoli vpletene strani se odvija po različnih smereh in vzporednih logikah. Vsaka od logik je na svoj način dosledna in notranje povezana, v sebi popolna, velikokrat tudi ravnodušna do vseh drugih. Jasno torej, da objektivnosti (pravniki bi rekli zunanjskega videza nepristranosti) ni, vendar bi rad, da gorskih kolesarjev ne ignoriramo, saj se lahko hitro znajdemo v nevarnosti, da bomo zasnovali rešitve, ki ne bodo delovale v praksi.

In spet smo pri hitrosti – zato ne prehitvajmo. Messner ponuja rešitev, ko pravi, da hitrost, ki jo doseže pešec, ustreza naši naravni sposobnosti mišljenja in dojetanja okolice. Vprašanje je le, kako naj se vsi obiskovalci gorskega sveta prilagodimo temu naravnemu ritmu. ●

³ <http://www.polet.si/maratonec/planinci-gorski-kolesarji-nekaj-zdrave-pameti>.